

VODNIKI REŠEVALNIH PSOV KINOLOŠKE ZVEZE SLOVENIJE

THE SEARCH AND RESCUE DOG HANDLERS OF THE CYNOLOGICAL ASSOCIATION SLOVENIA

Katja Skulj

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Groblje 3, Domžale; predsednica Komisije za reševalne pse pri Kinološki zvezi Slovenije, Zapoge 3 d, Vodice, kskulj@gmail.com

Povzetek

Iskanje in reševanje s psi v okviru Kinološke zveze Slovenije ima več kot 50-letno tradicijo. Vodniki reševalnih psov sodelujejo, ko jih na zahtevo Policije skliče center za obveščanje, v iskalnih akcijah pogrešanih na terenu. Vodniki in njihovi reševalni psi so aktivirani tudi pri iskanju zasutih po eksplozijah, rušitvah objektov, zemeljskih plazovih, potresu in podobnem. Poleg delovanja v Sloveniji vodniki in njihovi reševalni psi sodelujejo na vajah, izpitih ter mednarodnih preizkušnjah v tujini in tudi v reševalnih akcijah na popotresnih območjih po vsem svetu.

Abstract

Work with search and rescue dogs (SAR dogs) has a more than 50 year tradition in the Cynological Association of Slovenia. Search and rescue dog handlers take part in real search missions for missing persons, and are activated through the Notification Centre when the police ask for the help of SAR dogs. The dogs and their handlers are also mobilized in the event of accidents such as explosions, building demolitions and landslides, and of course in the event of an earthquake. Besides their work in Slovenia, the SAR dogs and their handlers also take part in exercises, testing events and international mission readiness tests, as well as real missions following earthquakes all over the world.

Zgodovina šolanja reševalnih psov v Sloveniji

Prvi organizirani tečaj za šolanje lavinskih psov je bil pomladi leta 1952 v Tamarju. Udeležili so se ga člani Milice, Gorske reševalne službe (GRS) Jesenice in Kluba ljubiteljev športnih psov, leta 1954 pa so bili organizirani prvi izpiti šolanih psov. Pod vodstvom sodnika je v Tamarju potekalo preverjanje znanja vodnika in psa za iskanje v snežni plazovini. Kinološka zveza Slovenije (KZS) je prvi tečaj za šolanje reševalnih psov za iskanje v snežni plazovini samostojno priredila leta 1970 pod Stolom.

Leta 1976 je bil na ruševinah podrtih hiš na trasi avtoceste Ljubljana–Vrhnika organiziran prvi tečaj za reševalne pse za iskanje v ruševinah. S pomočjo IC ONZ je tečaj organizirala Komisija za reševalne pse pri KZS (KRP KZS), udeležili pa so se ga psi, ki so bili usposobljeni za iskanje v snežni plazovini. Izkazalo se je, da je treba lavinske pse navaditi gibanja po neprijetnem materialu in premagovanju ovir.

V letih 1981 in 1982 je KRP KZS organizirala tri seminarje za vodje šolanja reševalnih psov, ki so prevzeli šolanje reševalnih psov v kinoloških društvih, začeli pa sta se tudi sodelovanje z občinskimi štabi Civilne zaščite

(CZ) ter vključevanje vodnikov in reševalnih psov v enote CZ.

Leta 1983 je KRP KZS skupaj s Kinološkim društvom Ljubljana organizirala prvo uradno preizkušnjo reševalnih psov. Dvanajst najboljših vodnikov in psov je KRP KZS uvrstila na posebno listo, imenovano mobilna enota.

Slika 1: Reševalni pes nakazuje zasuto osebo. (foto: KRP KZS)

Figure 1: A SAR dog finding a trapped person. (Photo: KRP KZS)

Slika 2: Reševalni pes išče na ruševini. (foto: KRP KZS)
Figure 2: A SAR dog searching through rubble.
(Photo: KRP KZS)

ta reševalnih psov oziroma MERP za iskanje v ruševinah, posredovala pa jo je Republiškememu štabu Civilne zaščite. Istega leta je potekala tudi prva reševalna akcija, v kateri je sodeloval reševalni pes. V hrastniškem rudniku je blato na globini 450 metrov zalilo skupino rudarjev in reševalna psička Ajda vodnice Simone Volaj je po napornem enournem spustu nakazala truplo ponesrečenega rudarja (Zidar, 2001).

Kdo lahko postane vodnik reševalnega psa?

V večini kinoloških društev se enoti lahko pridruži polnoleten vodnik, izjemoma tik pred polnoletnostjo, saj delo v enoti reševalnih psov ni le šolanje psov, temveč priprava vodnika in bodočega reševalnega psa za sodelovanje v iskalnih akcijah. Od vodnika zahteva veliko osebne zrelosti in sposobnosti presoje razmer.

Vodnik mora biti sposoben delati v ekipi, empatičen, čustveno inteligenten, komunikativen, iznajdljiv, samostojen in v zelo dobri psihofizični kondiciji.

Reševalne pse šolamo za iskanje na ruševinah porušeni in na pol porušeni objekti, novogradnjah, opuščeni objekti ob pridobitvi vseh potrebnih dovoljenj, na v ta namen pripravljenih ruševinskih poligonih, kot je v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje RS na Igu, in drugih težkih terenih ter brezpotjih. Vodniki morajo pri gibanju na takih terenih upoštevati vse varnostne ukrepe in biti predvsem odgovorni zase ter za svoje pse.

Kakšni psi so primerni za reševalnega psa?

Primerni so vsi srednje veliki psi ne glede na pasmo, tudi mešanici, zato o pasmah, najbolj primernih za reševalnega

psa, ne moremo govoriti. Najbolj pomembno je, da pes ni napadalen ali pretirano plašen do psov in ljudi, tudi do otrok in starejših, ne preganja divjadi, ga ne motijo druge živali, kot so divjad, kokoši, mačke in druge, in da je psihično stabilen. Psa ne sme motiti hrup, glasni zvoki ali strel. Zelo pomembno je tudi, da je pes zdrav in v dobri kondiciji. Manj primerni so zelo veliki in težki psi zaradi težjega gibanja po ruševini, ovirah in težkem terenu.

Kako potekajo redna usposabljanja?

V večini enot reševalnih psov v okviru društev in klubov potekajo redni treningi dvakrat na teden ne glede na vremenske razmere. Iskalne akcije pogrešanih, v katerih sodelujejo reševalni psi, prav tako potekajo v vsakem vremenu. Poleg iskanja pogrešanih oziroma zasutih morajo reševalni psi obvladati vaje poslušnosti in premagovanje standardnih ovir, predpisanih po veljavnem mednarodnem pravilniku za delo reševalnih psov IRO & FCI, ki velja v Sloveniji. IRO je Mednarodna organizacija reševalnih psov (International Search and Rescue Dog Organisation), FCI pa Mednarodna kinološka zveza (Fédération Cynologique Internationale).

Reševalni pes mora znati premagovati, lahko ob pomoči vodnika, tudi druge terenske in improvizirane ovire. To so lahko lestve za večje višine, vodoravne lestve na višini približno dva metra, deske na različnih višinah, prehod skozi ožine različnih premerov, nestabilna podlaga in drugo.

Kako poteka izobraževanje strokovnega kadra?

Poleg praktičnega dela s psi morajo vodniki, ki se na novo pridružijo enotam reševalnih psov v kinoloških društvih in klubih, pridobiti tudi teoretično znanje iz pravilnega markiranja in igranja s psom, nevarnosti v gorah in plazovih, prve pomoči ponesrečencu vključno z uporabo AED, prve pomoči psu, taktičnih postopkov iskanja v ruševini in na terenu, radijskih zvez ZARE, orientacije in topografije, dela z napravo GPS ter helikopterskega transporta. Iz zgoraj navedenih tematik opravljajo tudi teoretične in praktične izpite.

S tem se izobraževanje ne konča, saj se vodnik nenehno izobražuje na rednih treningih v matični enoti, na skupnih vajah območnih enot, vaji mladih vodnikov, letnem in zimskem usposabljanju ter vajah v tujini. Nujne izkušnje s psom pridobivata tudi pri opravljanju izpitov in preizkušenj tako v Sloveniji kot tujini.

Treninge v enotah reševalnih psov v društvih in klubih vodijo inštruktorji za delo reševalnih psov, ki so

Slika 3: Reševalni pes nakazuje pogrešano osebo. (foto: KRP KZS)
Figure 3: A SAR dog alerting its handler to a missing person. (Photo: KRP KZS)

Slika 4: Intervencijsko vozilo KRP KZS (foto: KRP KZS)
Figure 4: Intervention vehicle KRP KZS (Photo: KRP KZS)

obiskovali dvoletni seminar in uspešno opravili teoretični ter praktični del izpita. Trenutno je v okviru KRP KZS dejavnih 39 inštruktoric in inštruktorjev.

Sodniki za delo reševalnih psov, ki so opravili usposabljanje v okviru KZS, stažirali kot sodniki pripravniki od dve do tri leta in opravili teoretični ter praktični del izpita, ocenjujejo znanje vodnika in reševalnega psa na izpitih ter preizkušnjah. V okviru KZS je dejavnih pet mednarodnih sodnikov FCI in KZS ter mednarodni sodnici FCI in KZS za delo reševalnih psov, ena je tudi mednarodna sodnica IRO.

Organiziranost

Komisija za reševalne pse pri KZS je izvršni organ delnega zbora sodnikov za delo reševalnih psov, ki vodi, usmerja in načrtuje delo vodnikov reševalnih psov. Delujejo v 19 kinoloških društvih, športnih kinoloških društvih in klubih po Sloveniji, združeni pa so v enoto reševalnih psov, ki je del društva oziroma kluba.

V KZS so enote reševalnih psov v okviru kinoloških, športnih kinoloških društev in klubov Brežice, Domžale, DRP Bela krajina, Duplica, Goričko, KDRP Celje, KLP K-9, Krim, KŠP Novo mesto, Ljubljana, Logatec, Obala Koper, Lesce-Radovljica, Naklo, reševalnih psov Bela krajina, Sar.Si, Tolmin, Storžič, Zagorje, Zgornja Savinjska dolina in Žiri.

Financiranje in opremljenost

KZS ima z Ministrstvom za obrambo, Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje, sklenjeno pogodbo o sofinanciranju dejavnosti pri zaščiti, reševanju

in pomoči. S temi finančnimi sredstvi KRP KZS plača stroške usposabljanj strokovnega kadra in opremljanja vodnikov ter reševalnih psov.

Izpiti in preizkušnje

Do leta 2000 so veljali slovenski pravilniki za preizkušnjo usposobljenosti šolanih reševalnih psov in njihovih vodnikov, ki jih je leta 1990 potrdil delni zbor sodnikov za delo reševalnih psov. Leta 2000 smo prevzeli mednarodni pravilnik za delo reševalnih psov IRO & FCI, ki se je posodabljal na pet do šest let, trenutno pa velja različica iz leta 2019.

Pravilnik vsebuje po tri stopnje izpitov iskanja pogrešanih oseb (RH-FL), iskanja v ruševini (RH-T), iskanja v snežni plazovini (RH-L), sledenja pogrešani osebi (RH-F), sledenja po individualnem vonju (RH-MT) in reševanje iz vode (RH-W). Pri vseh vrstah in stopnjah izpitov mora reševalni par vodnik in pes pokazati delo v dveh disciplinah, in sicer delo z nosom (iskanje, sledenje) ter poslušnost s premagovanjem ovir.

Iskanje pogrešanih oseb v Sloveniji

Vodniki in reševalni psi, ki so uspešno opravili letno preizkušnjo, se uvrstijo v območne enote skupine za iskanje pogrešancev (OE SIP). Te so razdeljene na šest regij, v njih pa je razporejenih več kot 100 vodnikov s psi in članov vodstva ter logistične podpore. Sklici potekajo prek centrov za obveščanje, kadar Policija prosi za pomoč vodnikov reševalnih psov, mobilni čas reševalnih parov OE SIP pa je približno uro. Enote so sestavljene po regionalnem načelu:

- vodstvo enote: logistika, PMP, PVP, transporti;
- skupina SIP-1: Ljubljana, Notranjska, pomoč drugim enotam;
- skupina SIP-3: zahodna Štajerska, Celje, Maribor, Ptuj, Murska Sobota;
- skupina SIP-4: Gorenjska v celoti, Kranj;
- skupina SIP-5: severna Primorska, Nova Gorica, Tolmin, Bovec;
- skupina SIP-6: Obala, Notranjska, Koper, Postojna, Sežana;
- skupina SIP-8: Dolenjska, Zasavje, Posavje, Bela krajina.

Število iskalnih akcij v zadnjih petih letih je predstavljeno v preglednici 1.

Mesec	2020	2019	2018	2017	2016
Januar	3	2	2	3	0
Februar	1	2	5	1	1
Marec	4	2	4	6	2
April	4	7	7	5	5
Maj	1	6	5	7	2
Junij	1	5	3	5	7
Julij	3	7	1	6	4
Avgust	5	6	1	1	13
September	4	4	1	5	3
Oktober	2	3	3	2	6
November	3	0	0	2	4
December	3	2	0	5	4
Skupaj na leto	34	46	32	48	51

Preglednica 1: Število iskalnih akcij pogrešanih od leta 2016 do 2020

Table 1: Number of search missions for missing persons 2016-2020

Če pogledamo statistiko po regijah, je največ iskalnih akcij v osrednjeslovenski, štajerski in gorenjski regiji, manj pa v zahodni in južni Sloveniji.

Sodelovanje s tujino

Slovenski vodniki že dolgo sodelujejo z vodniki reševalnih psov iz vse Evrope, saj se od leta 1992 udeležujejo izpitov, tekmovanj, vaj in svetovnih prvenstev reševalnih psov, na katerih so zelo uspešni. Vodniki iz tujine se udeležujejo slovenskega letnega in zimskega usposabljanja.

Sodelovanje s tujino je zelo pomembno, ker se tako izmenjujejo načini šolanja in izkušnje vodnikov ter inštruktorjev, predvsem pa se vodniki iz različnih držav in organizacij med seboj spoznajo, saj bodo v reševalni akciji po potresu ali drugi naravni nesreči delovali skupaj v okviru mednarodne pomoči ob nesrečah.

Iskalne akcije v tujini

Leta 1992 je pet slovenskih vodnikov s svojimi reševalnimi psi sodelovalo pri iskanju ponesrečenih v potresu, ki je prizadel Kairo. To je bilo prvo posredovanje slovenskih vodnikov reševalnih psov v tujini.

Turčijo je leta 1999 dvakrat prizadel katastrofalni potres. Prvi se je zgodil avgusta, ko so slovenski vodniki in reševalni psi sodelovali v okviru mednarodne organizacije IRO. Po novembrskem potresu je pomoč poslala Slovenija, pri iskanju zasutih pa so sodelovali tudi slovenski vodniki in reševalni psi.

Leta 2003 so se štirje vodniki iz Slovenije, od tega eden iz ERP KZS, pridružili mednarodni enoti IRO, ki je posredovala po potresu v Alžiriji.

Slika 5:
Najdba pogrešane osebe
v iskalni akciji (foto: KRP
KZS)

Figure 5:
Missing person found on
a search mission (Photo:
KRP KZS)

Slika 6:
Mednarodni preizkus
usposobljenosti
reševalnega psa in vodnika
– IRO MRT 2006 (foto:
KRP KZS)

Figure 6:
International mission
readiness test – IRO MRT
2006 (Photo: KRP KZS)

Zadnje posredovanje v tujini je bilo leta 2009, ko je Sumatro prizadel močan potres in so se mednarodne reševalne akcije udeležili štirje vodniki ter reševalni psi, ki delujejo v okviru ERP KZS.

Sklepne misli

Vodniki, inštruktorji, sodniki, vodje enot in člani Komisije za reševalne pse se zavedamo, da lahko zagotavljamo stalno pripravljenost vodnikov in njihovih reševalnih psov, ki so razporejeni v območne enote SIP, le z rednimi in kakovostnimi treningi v osnovnih enotah, in sicer enotah reševalnih psov v društvih in klubih, ter s skupnimi vajami območnih enot, opravljanjem izpitov in preizkušenj. Le tako lahko izpolnujemo določila

pogodbe med KZS, Komisijo za reševalne pse in Ministrstvom za obrambo, Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje, to je pomoč pri reševanju človeških življenj.

Vodniki reševalnih psov, ki delujejo v okviru Kinološke zveze Slovenije, so prostovoljci. Veliko pogovorov je o tem, ali je sodelovanje v enotah reševalnih psov le hobi. Ne! To ni le hobi. Šolanje reševalnega psa poteka vse življenje. Veliko vodnikov dela že z drugim ali celo s tretjim psom.

Kot je rekel naš dolgoletni predsednik Komisije za reševalne pse Vlado Gerbec: »Biti vodnik reševalnega psa je način življenja.« Ta stavek je postal moto vodnikov reševalnih psov, ki delujejo v okviru Kinološke zveze Slovenije.

Viri in literatura

1. Platovšek, B., 2001. Reševalni psi na Slovenskem. V: 80 let ALMANAH, KZS, 115–123.
2. Zidar, M., 1991. O psih. Ljubljana, Kmečki glas, 273.
3. International Search and Rescue Organisation – IRO. <https://www.iro-dogs.org/en/home>.
4. Fédération Cynologique Internationale – FCI, Fédération Cynologique Internationale (fci.be).